

'Ik ben 'heimatlos', maar voel me overal thuis'

Interviewserie 'De DDR in het leven van een nieuwe generatie'

Achtergrond - 9 oktober 2014 - Auteur: Katja Geelhoed

Sonja Müller (38) groeide op in Leipzig en herinnert zich nog dat haar moeder in 1989 mee liep met de *Montagsdemonstrationen*, het protest tegen het DDR-regime. "Mijn vader bleef thuis, voor het geval dat zij gearresteerd zou worden." Tegenwoordig woont ze in Berlijn, waar ze werkt als tekstschrijver en redacteur. Drie vragen over haar wortels in de DDR.

Waarmee associeer je de DDR?

"Met mijn kindertijd. Ik heb de DDR alleen als kind meegemaakt. Met weemoed herinner ik me dat mensen soms plotseling weg waren; vertrokken naar het Westen. Een van mijn beste vriendinnetjes verhuisde met haar moeder naar Bremen. We schreven elkaar brieven. Soms stuurde ze me cadeautjes. Ik vond het heel spannend dat zij in het Westen woonde. Ik herinner me ook dat ik op een gegeven moment dacht: 'Ik wil niet steeds degene zijn die gedag moet zeggen. Ik wil zelf ook weg.' Ik had ook veel vriendjes die bleven hoor, te serieus moet je die kinderwens niet opvatten. Aan mijn schooltijd heb ik goede herinneringen.

Als kind vond ik het leven in Leipzig niet beklemmend. Het was een beursstad, er kwamen mensen uit de hele wereld. Ik geloof dat er mede daardoor relatief veel kon. Verder was ik regelmatig in de kerk. Dit was de enige plek waar je vrij kon spreken, ook als je kritiek had op de DDR. Ik was er graag, ook omdat ik zag dat mijn ouders er graag waren. Ik heb me op een gegeven moment zelfs laten dopen. Dat was minder door religieuze overtuiging ingegeven, dan door de wens bij deze gemeenschap te willen horen.

Ik liep een paar keer mee met de *Montagsdemonstrationen*, demonstraties die in 1989 in Leipzig vanuit de kerk werden georganiseerd als protest tegen de DDR-regering. Mijn moeder liep vaker mee, mijn vader bleef thuis, voor het geval dat zij gearresteerd zou worden. Ik zag naarmate ik ouder werd steeds meer de beperkingen die in de DDR golden. Ik wilde vrij kunnen reizen en mijn eindexamen halen. Het eerste mocht vrijwel niemand in de DDR, het tweede was voor mij onmogelijk, omdat mijn ouders geen lid waren van de partij en verbonden waren

aan de kerk.

Vreemd genoeg kan ik me niet herinneren wat ik deed op het moment dat de Muur viel. Ik weet dat ik de bekende beelden op televisie heb gezien. Of dat live was, weet ik niet meer.”

Welke rol speelt de Duitse deling in je leven?

Serie: De DDR in het leven van een nieuwe generatie

Een nieuwe generatie is opgegroeid in het verenigde Duitsland. Toch blijkt dat de DDR nog steeds vaak een rol speelt in het leven van de van oorsprong Oost-Duitsers van deze generatie. Duitslandweb laat hen aan het woord.

“De Duitse deling en het einde ervan zijn vormend geweest voor mijn biografie, in positieve en negatieve zin.

Het is goed dat Duitsland herenigd werd, maar het is veel te snel gegaan. De snelle aansluiting bij West-Duitsland heeft het zelfbewustzijn van veel Oost-Duitsers geen goed gedaan. De snelle aanpassing aan de nieuwe omstandigheden was voor velen moeilijk, ook voor mij.

Omdat mijn ouders na de val van de Muur hun baan verloren, verhuisden we aan het begin van de jaren negentig naar het Ruhrgebied. Aanvankelijk heb ik alles wat met mijn Oost-Duitse herkomst te maken had zo veel mogelijk achter me willen laten. Ik heb heel erg mijn best gedaan om mijn dialect kwijt te raken.”
Lachend: “Het Saksische dialect is ook wel heel lelijk.”

“Ik had geen idee hoe ik mijn leven moest invullen. Ineens was alles mogelijk, ik voelde me overrompeld. Ja, ik wilde mijn eindexamen halen, maar daarna? Ik heb van alles geprobeerd en ben op allerlei plekken geweest. Ik heb gestudeerd in Bremen, in Japan gewoond, ben met een rugzak door Azië getrokken, heb gewerkt in Frankfurt am Main. Ik wilde steeds weer iets nieuws proberen. Zonder het einde van de DDR had ik dit leven nooit kunnen leiden. Het vergde heel wat van me om keuzes te maken, maar het heeft me ook talloze mogelijkheden geboden die ik in de DDR nooit had gehad.

Wat ik ook heb overgehouden aan het verdwijnen van de DDR, is dat ik *heimatlos* ben. Leipzig is de stad van mijn kindertijd. Ik heb er veel herinneringen aan, maar het is niet meer 'thuis'. Maar dat heeft ook voordelen. Ik heb geleerd me aan te passen. Hierdoor kan ik mij op veel plekken thuis voelen.

Niet zomaar ben ik een paar jaar geleden in Berlijn beland. In deze kern waar Oost en West samenkomen, voel ik mij geborgen. Toch nog een soort thuis. Ik woon in Friedrichshain, in het voormalige Oost-Berlijn, maar kom net zo graag in het westen van de stad.”

Word je wel eens met je DDR-achtergrond geconfronteerd en hoe is dat?

“Ja. Ik woon in Berlijn en hier herinnert nog veel aan de DDR. Als ik wil, kan ik elke dag om de hoek van mijn woning naar de East Side Gallery (een door kunstenaars beschilderd deel van de Muur - red.). Maar ik word er niet in negatieve zin mee geconfronteerd. Mensen oordelen niet negatief over mij vanwege mijn DDR-achtergrond, noemen mij niet *Ossi*. Dat zal er ook mee te maken hebben dat ik in Berlijn woon. Voor voormalige Oost-Duitsers buiten de stad kan dat anders zijn.

En ik word ermee geconfronteerd als mensen merken dat ik uit de DDR kom en willen weten hoe dat was. Ik heb er geen problemen mee daarover te vertellen. Ik denk wel altijd dat ik mij niet meer zo veel kan herinneren, maar dat blijkt, dat merk ik ook nu, dan toch erg mee te vallen.”

Katja Geelhoed is historicus en freelance-journalist. Ze schrijft voor Duitslandweb regelmatig over Berlijn en Duitse cultuur.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/13321/ik-ben-heimatlos-maar-voel-me-overal-thuis>